

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี*

CULTURAL TOURISM ROUTE DEVELOPMENT IN UBON RATCHATHANI OLD TOWN

สุวภัทร ศิริธรรมะสกุล^{1*}, สมศรี ชัยวานิชยา², ประภาพร ศศิประพา³, สร้อยสุดา สุวรรณะ⁴, สรินทิพย์ ทวีเดช⁵
และ เขมจิรา นองเป็ด⁶

Suwaphat Siridhammasakul^{1*}, Somsri Chaiwanitchaya², Praphaphon Sasiprapa³, Sroysuda Suwanna⁴,
Sarinthip Thaweedej⁵ and Khemchira Nongped⁶

1, 2, 3, 4, 5, 6มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 85 ถนนสมเด็จฯ ต.เมืองศรีโค อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 34190 ประเทศไทย

1, 2, 3, 4, 5, 6Ubon Ratchathani University, 85 Sathonlamark Road, Muang Sri Khai Sub-district, Warin Chamrap District,
Ubon Ratchathani 34190 Thailand

*Corresponding author E-mail: suwaphat.s@ubu.ac.th

(Received: Sep 19, 2025; Revised: Jun 29, 2026; Accepted: Jun 29, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและรวบรวมทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี 2) ศึกษาคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี และ 3) นำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี กลุ่มผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงโดยคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวและการจัดการทุนวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าอุบลฯ โดยมีผู้เข้าร่วมจากภาครัฐ จำนวน 10 คน ภาคเอกชน จำนวน 10 คน ภาคชุมชน จำนวน 10 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน คณะผู้วิจัยพบว่า 1) ทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตเมืองเก่าอุบลราชธานีมี 7 ประเภท ได้แก่ 1.1) สถาปัตยกรรม 1.2) สิ่งประดิษฐ์ทางโบราณคดี 1.3) ศิลปะการแสดง 1.4) งานฝีมือแบบดั้งเดิม 1.5) การละเล่นกีฬาพื้นบ้าน 1.6) งานเทศกาล และ 1.7) ศาสนา 2) ด้านคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางวิทยาศาสตร์ คุณค่าทางจิตวิญญาณ และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ และ 3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี สามารถพัฒนาในรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวการเรียนรู้กลุ่มพหุวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ชาวไทยซิกข์ และชาวไทยอีสาน

คำสำคัญ: เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ทุนพหุวัฒนธรรม, ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและสำนึกรัก(ษ์)ท้องถิ่นย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีบนฐานอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรม ได้รับทุนจาก หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รหัสทุน A11F670048

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ คณะศิลปศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

³ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาจีนและการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์

⁴ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน คณะศิลปศาสตร์

⁵ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการเงินและการลงทุน คณะบริหารศาสตร์

⁶ อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ คณะศิลปศาสตร์

ABSTRACT

This qualitative research aimed to: 1) explore and collect multicultural capital in the Ubon Ratchathani Old Town; 2) examine the cultural identity values of this multicultural capital; and 3) propose cultural tourism route based on the multicultural capital of the Ubon Ratchathani Old Town. This study employed a qualitative research design. The researchers used in-depth interviews and focus groups as the research instruments. The sample was obtained through purposive sampling. Participants were from 10 government sectors, 10 private sectors, 10 communities, and 10 tourists. The researchers found that there were seven types of local cultural resources in the Ubon Ratchathani Old Town: 1) architecture, 2) archaeological artefacts 3) performing arts, 4) traditional craftsmanship, 5) folk sports and games, 6) festival event, and 7) religion. The cultural identity values of the multicultural capital in the Ubon Ratchathani Old Town encompassed historical value, social value, scientific value, spiritual value, and aesthetic value. Moreover, the cultural tourism routes based on the multicultural capital of the Ubon Ratchathani Old Town could be developed into educational tourism routes that reflected the diverse multicultural groups, including Thai-Chinese, Thai-Vietnamese, Thai-Sikh, and Thai-Isan communities.

KEYWORDS: Creative Tourism Route, Multicultural Capital, Ubon Ratchathani Old Town

บทนำ

เมืองเก่าอุบลราชธานีตั้งอยู่ในตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งปัจจุบันถือเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในการพัฒนาเมืองอุบลราชธานี แหล่งทุนทางวัฒนธรรมอันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมไทยอีสาน วัฒนธรรมไทยจีน วัฒนธรรมไทยเวียดนาม วัฒนธรรมไทยซิกข์และไทยคริสต์ (Boonmee, 2020) ซึ่งต่างมีวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และรูปแบบทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมายาวนาน ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะของ “สังคมพหุวัฒนธรรม” (Multicultural Society) ที่สะท้อนผ่านศาสนสถาน อาหาร การแสดงพื้นบ้าน สถาปัตยกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลากหลายมิติ (Banks, 2016; Parekh, 2006)

ตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาเมือง ส่งผลให้ย่านเมืองเก่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าตกใจ เนื่องจากปัญหาความซับซ้อนในเมืองเก่าทำให้การอพยพของคนรุ่นต่อไป (Chaiwanichaya, 2018) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้ทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมิตคุณค่าในพื้นที่ย่านเมืองเก่าไม่ได้รับการสืบทอด สืบสาน อนุรักษ์ และต่อยอดอีกต่อไป อีกทั้งเริ่มหายไปจากทุนวัฒนธรรมที่โดดเด่น กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ขาดความภาคภูมิใจและการนำเสนอที่ชัดเจน (Nilsakul & Thungsakul, 2017) รวมถึงขาดการขยายธุรกิจในพื้นที่ มีปัญหาเรื่องความแออัด ผลกระทบและบริการทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไม่ได้รับความนิยมจากลูกค้าย่านเยาว์

ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เมืองเก่าอุบลราชธานีสามารถมองได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) ซึ่งสะท้อนองค์ความรู้ ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่างและสามารถนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม แม้พื้นที่เมืองเก่าอุบลราชธานีจะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีศักยภาพต่อการพัฒนาเส้นทางทางการท่องเที่ยว แต่ยังขาดงานศึกษาที่นำเสนอแนวทางการจัดการและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่อาศัยกรอบแนวคิดพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการศึกษาพื้นที่เมืองเก่าอุบลราชธานีผ่านมิติพหุวัฒนธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการทำความเข้าใจคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และนำไปสู่การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนตัวตนของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีในฐานะสถาบันการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการวิชาการแก่ย่านเมืองเก่าจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเขตเมืองเก่าพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจเป็นทางออกหนึ่งในการส่งเสริมเมืองเก่าอุบลราชธานี และยังเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาลในการใช้การท่องเที่ยวเป็นกลไกในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้นมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีจึงได้วางแผนการวิจัยร่วมกับภาคีเครือข่ายในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและส่งเสริมให้คนในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในเมืองเก่าอุบลราชธานีตามอัตลักษณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สำรวจและรวบรวมทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี
3. นำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

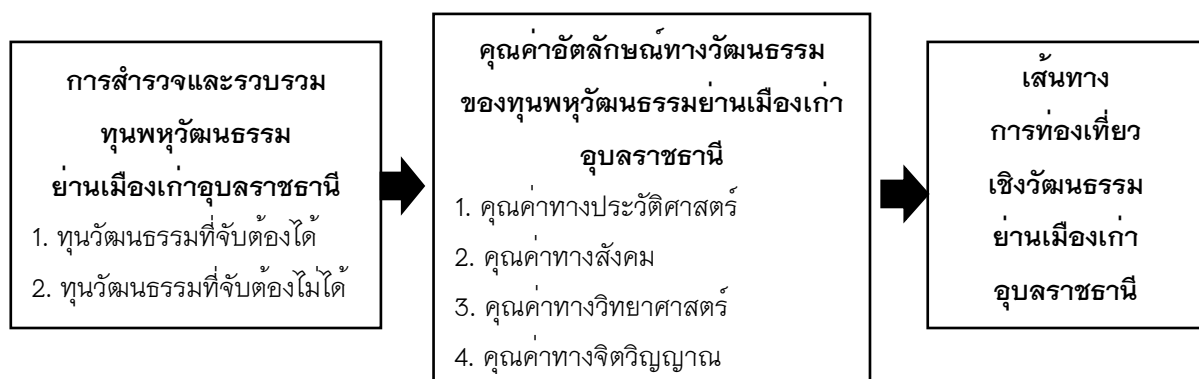
กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดหลักสำหรับการวิจัยนี้คือ แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และแนวคิดเส้นทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อทบทวนประเภทของทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อวิเคราะห์ว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าอุบลราชธานีประกอบด้วยทรัพยากรทางวัฒนธรรมอะไรบ้าง มีความเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างไร นอกจากนี้ยังได้ทบทวนแนวคิดคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถดำเนินการได้ในเขตเมืองเก่าอุบลราชธานี

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) (Institute for Legal Research, 2009) ได้แบ่งมรดกทางวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภท คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) โดยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ยกตัวอย่างเช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ อนุสาวรีย์ เครื่องแต่งกาย ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของกรรมวิธีสำหรับการรักษาโรค ความรู้ด้านการวาดแผนโบราณ การละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่น ภาษา พิธีกรรม ความเชื่อ ศิลปะการแสดง ทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ เป็นต้น

Richards and Marques (2012) ได้นิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว รวมถึง Wisuttillak (2015) ได้กล่าวเสริมว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดจากหลักการที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่จุดหมาย ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวได้ทำความเข้าใจผ่านประสบการณ์ของตนเอง เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน และยังเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังสามารถใช้ประสบการณ์ที่เรียนรู้ใหม่มาประยุกต์กับชีวิตการทำงานของตนหลังจากการท่องเที่ยว Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (2018) ได้อธิบายหลักการการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าจะต้องประกอบด้วยการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน และเอกลักษณ์สถานที่โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน และเอกลักษณ์ของสถานที่ที่ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชน แต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเป็นสำคัญ

สำหรับแนวคิดเรื่องคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม Australia ICOMOS (1999) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณค่าสำคัญทางวัฒนธรรม ดังนี้ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ (Historic Value) หมายถึง ความสำคัญของแหล่งหรือทรัพยากรที่สะท้อนถึงเหตุการณ์ บุคคล หรือพัฒนาการในอดีต ซึ่งมีบทบาทต่อการทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านสังคม (Social Value) หมายถึง ความสำคัญของแหล่งที่มีต่อชุมชนหรือกลุ่มคน อันเกิดจากความผูกพัน การยอมรับร่วมกัน หรือบทบาทในการดำรงอัตลักษณ์และวิถีชีวิต คุณค่าด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Value) หมายถึง ศักยภาพของแหล่งในการเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษา ค้นคว้า หรือวิจัย เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในสาขาที่เกี่ยวข้อง คุณค่าด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Value) หมายถึง ความสำคัญของแหล่งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความศรัทธา พิธีกรรม หรือมิติทางจิตใจที่มีต่อบุคคลหรือชุมชน และคุณค่าด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Value) หมายถึง ความโดดเด่นด้านความงาม รูปแบบศิลปะ หรือองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการรับรู้และประสบการณ์ทางความรู้สึก ความสัมพันธ์ของแต่ละแนวคิดในการทำวิจัยนี้สามารถนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1 กรอบการวิจัยของงานนี้มุ่งเน้นการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนผ่านทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งรูปธรรมและนามธรรม ที่เป็น “ทุนพหุวัฒนธรรม (Multicultural Cultural Capital)” ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตามบริบทจริง ผลการศึกษาจะถูกนำมาวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิด “คุณค่าทางวัฒนธรรม” 5 ด้าน (Cultural Significant Values) เพื่อทำความเข้าใจความหมาย อัตลักษณ์ และความสำคัญเชิงสังคมวัฒนธรรมของชุมชนย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอาศัยทั้ง “ทุน” และ “คุณค่า” เป็นฐานในการกำหนดธีมของเส้นทาง การเลือกแหล่งท่องเที่ยว และการออกแบบกิจกรรมและประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น จำนวน 10 คน ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดอุบลราชธานี เทศบาลนครอุบลราชธานี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี ผู้แทนจากภาคเอกชน จำนวน 10 คน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มนักธุรกิจรุ่นใหม่อุบลราชธานี (YEC) ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ประกอบการร้านค้าปลีก ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก และผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ภาคชุมชน จำนวน 10 คน จากชุมชนในพื้นที่ย่านเมืองเก่า และนักท่องเที่ยวชาวไทย

ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จำนวน 10 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา คณะผู้วิจัยจะทำการเลือกแบบเจาะจง โดยหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นจะต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทุนวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ผู้แทนจากภาคเอกชนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ผู้แทนจากภาคชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่ามาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคชุมชนจะต้องมีประสบการณ์ในการร่วมการจัดการทุนทางวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 2 ปี

เครื่องมือการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีประเด็นในการศึกษาของแต่ละเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการค้นหาทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ประกอบด้วย ทุนพหุวัฒนธรรมที่จับต้องได้และทุนพหุวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และ 2) การประชุมกลุ่มย่อย เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี และค้นหาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

เครื่องมือการวิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (IOC: Index of Item Objective Congruence) ผลคะแนนการตรวจสอบค่า IOC ทั้ง 5 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 มีค่าความเที่ยงตรงที่สามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนามได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลฯ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ประกอบด้วย ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้และทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคชุมชนและนักท่องเที่ยวชาวไทยเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นอัตลักษณ์ตามมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่า 2) การประชุมกลุ่มย่อย คณะผู้วิจัยเชิญผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 40 คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น 10 คน ภาคเอกชน 10 คน ภาคชุมชน 10 คนและนักท่องเที่ยวชาวไทย 10 คน เพื่อร่วมวิเคราะห์คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมและค้นหาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีร่วมกัน

ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี คณะผู้วิจัยจะส่งมอบให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทุนวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการศึกษาเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี 2) การวิเคราะห์คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี และ 3) การนำผลการวิเคราะห์ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 มาออกแบบและนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำเสนอได้เป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ส่วนที่ 2 คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี และส่วนที่ 3 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

ส่วนที่ 1 ทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองอุบลราชธานี รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทุนวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่า พบว่า ทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นผลมาจากการประยุกต์แนวคิดมรดกทางวัฒนธรรมขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ซึ่งจำแนกมรดกออกเป็น มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) (Institute for Legal Research, 2009) ทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อมูลภาคสนามให้เป็นหมวดหมู่ และจัดประเภทได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ งานสถาปัตยกรรม โบราณวัตถุ ศิลปะการแสดง ภูมิปัญญาช่างฝีมือ กีฬาพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี และศาสนา

1. งานสถาปัตยกรรม

ทุนทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรมในพื้นที่เมืองเก่าอุบลราชธานีสามารถนำเสนอผ่านงานด้านสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ได้ดังนี้

1.1 ศาสนสถาน เช่น วัดพุทธ มีวัดสำคัญ ๆ เช่น วัดหลวง เป็นวัดแรกและเป็นวัดประจำของเจ้าเมืองอุบลราชธานี คือ พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) และเป็นสถานที่ที่ข้าราชการและขุนนางต้องถวายสัตย์ปฏิญาณตนต่อเจ้าเมืองในยุคแรก ๆ นอกจากนี้ยังมีวัดอื่น ๆ ที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ เช่น วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร วัดศรีอุบลรัตนาราม และหอไตร วัดทุ่งศรีเมือง ดังภาพที่ 2-3

ภาพที่ 2-3 วิหารวัดหลวง (ซ้าย) และโบสถ์วัดหลวง (ขวา) งานสถาปัตยกรรมแบบล้านช้าง

ที่มา: Esan Information, 2021

นอกจากวัดแล้ว งานด้านสถาปัตยกรรมยังมีศาลเจ้าจีนในเขตเมืองเก่าอุบลราชธานี คือ ศาลเจ้าพุทธกั๋ง และมูลนิธิจิตติมเกาะ ซึ่งผู้ที่สนใจงานด้านสถาปัตยกรรมจีนสามารถเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนได้

ภาพที่ 4-5 ศาลเจ้าพุทธกั๋ง (ซ้าย) และมูลนิธิจิตติมเกาะ (ขวา) งานสถาปัตยกรรมแบบจีน

ที่มา: The Government Public Relations Department Ubon Ratchathani, 2024

1.2 อาคารเก่า ประกอบด้วยอาคารพาณิชย์ รวมถึงบ้านพื้นถิ่น และตึกร้านค้าต่าง ๆ ดังภาพที่ 6-7

ภาพที่ 6-7 อาคารพาณิชย์และร้านค้าในย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

2. แหล่งโบราณคดี

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานีเป็นสถานที่สำคัญในการอนุรักษ์และนำเสนอแหล่งโบราณวัตถุของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่กรมศิลปากรจัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษา อนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานสมัยใหม่ มีการจัดแสดงนิทรรศการถาวรที่มุ่งเน้นการนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ของจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ภูมิศาสตร์ธรณีวิทยา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมพื้นบ้าน และชาติพันธุ์วิทยา

ภาพที่ 8-9 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี

ที่มา: Esan Information, 2016

นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑวัดศรีอุบลรัตนาราม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการปรับปรุงหอเทศน์ของวัดศรีอุบลรัตนารามให้เป็นพิพิธภัณฑและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เริ่มตั้งแต่การสร้างหอแจกซึ่งมีรูปแบบสถาปัตยกรรมและศิลปะท้องถิ่นอีสาน เช่น ไม้แกะสลักช่อฟ้าหรือโหงว ประตูและหน้าต่างของหอแจก มีการรวบรวมพระพุทธรูปไว้จัดแสดงภายใน เครื่องใช้ในพระพุทธศาสนา เช่น ตู้พระไตรปิฎก ผ้าห่อใบลาน

3. ศิลปะการแสดง

การแสดงท้องถิ่นในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นที่นิยมใช้ในการแสดงในขบวนแห่ เป็นการแสดงท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ เช่น เชิงกันหลอน เชิงกระต๊อบ และเชิงสวิง การแสดงเหล่านี้จะดัดแปลงมาจากชีวิตประจำวันของชาวอุบลราชธานี

ภาพที่ 10-11 การแสดงฟ้อนรำของชาวจังหวัดอุบลราชธานีในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในพื้นที่ย่านเมืองเก่า

ที่มา: Narinnukun School, 2024

นอกจากนี้ยังมีงานประจำปีศาลเจ้าพุททัง ซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนได้จัดงานงิ้วจีนซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของละครที่ผสมผสานการร้อง การแสดง และการแต่งกายที่ประณีต หัวข้อต่าง ๆ อิงจากประวัติศาสตร์ ตำนาน และวรรณกรรมจีน โดยจัดงานนี้เพื่ออุทิศให้กับศาลเจ้า

ภาพที่ 12-13 การแสดงงิ้วของวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีนในศาลเจ้าพุททัง

ที่มา: The Government Public Relations Department Ubon Ratchathani, 2024

4. งานช่างฝีมือท้องถิ่น

งานฝีมือแบบดั้งเดิมในพื้นที่เมืองเก่าอุบลราชธานีสามารถนำเสนอผ่านภูมิปัญญาช่างเทียน ประเภทของเทียนพรรษาในจังหวัดอุบลราชธานีปัจจุบันมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ เทียนแกะสลัก เทียนติดพิมพ์ และเทียนแบบโบราณ ช่างเทียนจะสร้างต้นเทียนแต่ละประเภทประกอบด้วย “ต้นเทียนและส่วนประกอบ” หรือเรียกรวมกันว่าขบวนเทียน ขบวนแห่เทียนแต่ละขบวนจะมีเทียนเล่มเดี่ยวอยู่ตรงกลางและล้อมรอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ติดไว้บนรถแห่ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแห่ในวันงาน

ภาพที่ 14-15 งานช่างฝีมือท้องถิ่นในการทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลฯ

ที่มา: Esan Information, 2023

5. กีฬาท้องถิ่น

การแข่งขันเรือยาวประเพณีปลายเข้าพรรษาในแม่น้ำมูล จังหวัดอุบลราชธานี จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการสืบสานประเพณีท้องถิ่นให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของแม่น้ำมูล ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยเทศบาลเมืองอุบลราชธานี มีชาวท้องถิ่นจากทุกอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานีเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านนี้เป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 16-17 ประเพณีท้องถิ่นการแข่งขันเรือยาวในแม่น้ำมูลช่วงออกพรรษา

ที่มา: Ubon Ratchathani Municipality, 2023

6. เทศกาลงานประเพณี

งานประเพณีสำคัญในจังหวัดอุบลราชธานีคืองานประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดขึ้นทุกปีในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม พิธีจุดเทียน พิธีถวายเทียนเข้าวัดหลังขบวนแห่ เยี่ยมชมชุมชน เรียนรู้วิธีการทำเทียน การประกวดภาพถ่าย กิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ชมและมีส่วนร่วมในการแกะสลักเทียน การหล่อเทียน การแสดงแสงสีเสียง ขบวนแห่เทียนยามค่ำคืน การประกวดจุดเทียน การแสดงเทียน พิธีเริ่มขบวนแห่เทียน และขบวนแห่เทียนพิมพ์แกะสลัก และเทียนโบราณจากวัดในอำเภอต่าง ๆ และชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 18-19 ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ที่มา: Esan Information, 2023

7. ศาสนา

เมืองเก่าอุบลราชธานีมีกลุ่มศาสนาต่าง ๆ มากมาย ทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ และซิกข์ ส่งผลให้มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น หลักคำสอน การปฏิบัติและปรัชญาทางศาสนา สถานที่สักการะ งานเทศกาลและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา จากเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นในเขตเมืองเก่าอุบลราชธานีจึงทำให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมได้

ภาพที่ 20-21 อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลฯ ศูนย์รวมคริสต์ศาสนา (ซ้าย) และชาวไทยซิกข์ในย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี (ขวา)

ส่วนที่ 2 คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

การวิเคราะห์คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาศัยกรอบแนวคิด Cultural Significance ของ Australia ICOMOS (1999) เป็นหลักในการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้สามารถจำแนกคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ภูมิปัญญาเฉพาะ สังคมและจิตใจ ซึ่งเป็นการตีความข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้สอดคล้องกับนิยามเชิงทฤษฎีอย่างเป็นระบบ

1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์

พื้นที่เมืองเก่าอุบลราชธานีเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเมืองอุบลราชธานี ไม่ว่าจะเป็นมรดกทางเศรษฐกิจ การค้า การขนส่งทางน้ำริมแม่น้ำมูล รวมถึงจุดเริ่มต้นของชุมชนท้องถิ่นริมแม่น้ำมูล ดังนั้นคุณค่า

ทางประวัติศาสตร์จึงเป็นคุณค่าที่สามารถศึกษาผ่านทรัพยากรทางวัฒนธรรม เช่น อาคารเก่า ร้านค้า อาคารพาณิชย์ สถานที่สักการะ เป็นต้น

2. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์

คุณค่าสุนทรียศาสตร์ของเมืองเก่าสะท้อนผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นของช่างเขียนอุบลราชธานีอันเป็นภูมิปัญญาสำคัญที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ประติมากรรมเขียนเข้าพรรษาที่สวยงามและทรงคุณค่าแก่ชาวจังหวัดอุบลราชธานีและผู้มาเยือน รวมถึงเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมทางศาสนาด้วย ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนา คริสต์ หรือซิกข์

3. คุณค่าด้านภูมิปัญญาเฉพาะ

คุณค่าด้านภูมิปัญญาเฉพาะสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากฝีมือของช่างเขียนจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งประกอบด้วยเขียนพิมพ์และเขียนแกะสลัก ด้วยภูมิปัญญาเฉพาะของมรดกทางวัฒนธรรม เขียนแต่ละชนิดจึงถูกออกแบบและสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ ตามฝีมือช่างทำเขียนแต่ละคนซึ่งสามารถสะท้อนผ่านลวดลายต่าง ๆ บนต้นเขียนได้ เกิดจากการนำลวดลายไทยและลวดลายอีสานผสมผสานกันอย่างลงตัว นอกจากนี้ยังรวมไปถึงภูมิปัญญาด้านอาหารของชาวไทย-จีน ชาวไทยอีสาน ชาวไทย-เวียดนาม และชาวไทยซิกข์

4. คุณค่าทางสังคม

คุณค่าทางสังคมของเมืองเก่าอุบลราชธานีสามารถนำเสนอผ่านศิลปะการแสดงในท้องถิ่น เช่น การแสดงท้องถิ่นในเทศกาลแห่เทียน ชาวไทยเชื้อสายจีน การแสดงงิ้วที่นำเสนอประวัติศาสตร์ ตำนาน และวรรณกรรม นอกจากนี้ยังมีการละเล่นกีฬาพื้นบ้าน เช่น การแข่งเรือยาวประเพณีในช่วงปลายเข้าพรรษาในแม่น้ำมูล รวมถึงงานแห่เทียนพรรษาทุกปีในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมเพื่อประกอบพิธีจุดเทียน

5. คุณค่าทางจิตใจ

คุณค่าทางจิตใจสามารถนำเสนอความคิดของคนในท้องถิ่นเมืองเก่าอุบลราชธานีต่อศาสนา ประกอบด้วยศาสนาพุทธ คริสต์ และซิกข์ ศาสนาเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของคนในท้องถิ่นในย่านเมืองเก่าในการสืบทอดหลักคำสอนทางศาสนา แนวปฏิบัติ และปรัชญา สถานที่สักการะ งานเทศกาล และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์คุณค่าสำคัญทางวัฒนธรรมของทรัพยากรวัฒนธรรมมาพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

ส่วนที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี

การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสังเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของทรัพยากรวัฒนธรรม (UNESCO) และคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Australia ICOMOS, 1999) รวมถึงการประยุกต์แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ Richards and Marques (2012) ทำให้สามารถกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวตามประเด็นเฉพาะ (Thematic Routes) ที่เชื่อมโยงทุนพหุวัฒนธรรมและมีความสัมพันธ์ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและทุนทางวัฒนธรรมสู่การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	ทุนทางวัฒนธรรม	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
คุณค่าทางประวัติศาสตร์	อาคารเก่า ร้านค้า อาคารพาณิชย์ ศาสนสถาน	เรียนรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมและศาสนาในเมืองเก่า

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	ทุนทางวัฒนธรรม	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์	งานฝีมือเทียนเข้าพรรษาอันทรงคุณค่า ประติมากรรมเทียนเข้าพรรษา และสถาปัตยกรรมทางศาสนา	ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมงานเทศกาลท้องถิ่นและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานฝีมือ
คุณค่าทางภูมิปัญญาเฉพาะ	งานฝีมือของช่างเทียนและภูมิปัญญาอาหารของชาวไทย-จีน ไทย-อีสาน ไทย-เวียดนาม และชาวไทยชีกซ์	เพื่อสร้างและส่งเสริมเกี่ยวกับการทำอาหารท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว
คุณค่าทางสังคม	การแสดงท้องถิ่นในเทศกาลแห่เทียน การแข่งเรือยาวประเพณี และเทศกาลแห่เทียน	เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากช่างฝีมือ การแสดง และกีฬาพื้นบ้าน
คุณค่าทางจิตใจ	หลักคำสอน แนวปฏิบัติ และปรัชญาของศาสนาพุทธ คริสต์ และชีกซ์	ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และปฏิบัติเกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนาพร้อมกับคนในท้องถิ่น

จากตารางที่ 1 คณะผู้วิจัยได้เสนอความสัมพันธ์ของผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ซึ่งได้จำแนกประเภทของทรัพยากรทางวัฒนธรรมและวิเคราะห์คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตามกรอบแนวคิดคุณค่าสำคัญทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่าง “ทุนทางวัฒนธรรม” และ “คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม” ร่วมกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้สามารถพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานีได้เป็น 3 รูปแบบหลัก เพื่อสะท้อนระดับของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นระดับกลุ่มชาติพันธุ์เฉพาะ (ชาวไทยเชื้อสายจีน) ระดับวัฒนธรรมหลักของพื้นที่ (ชาวไทยอีสาน) หรือระดับพหุวัฒนธรรม (บูรณาการหลายกลุ่มชาติพันธุ์) รวมถึงเพื่อสร้างความชัดเจนของธีมเส้นทาง (Thematic Clarity) ซึ่งแต่ละเส้นทางจะมีเอกลักษณ์เฉพาะ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเลือกประสบการณ์ได้ง่าย และเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผู้สนใจวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม ผู้สนใจวัฒนธรรมท้องถิ่น และผู้สนใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละเส้นทางประมาณ 3 – 6 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีรายละเอียดเส้นทางท่องเที่ยว ดังนี้

1. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน

เส้นทางท่องเที่ยวนี้มุ่งเน้นการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ซึ่งมีความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรม ศาสนา ศิลปะการแสดง และวัฒนธรรมอาหาร โดยแหล่งท่องเที่ยวสำคัญประกอบด้วย ศาลเจ้าพุทธกั๋ง มุลินิจิตัมเกาะ และย่านการค้าเก่าของชุมชนชาวจีน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและบทบาททางเศรษฐกิจของชุมชนในอดีต

กิจกรรมการท่องเที่ยวในเส้นทางนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการเรียนรู้วัฒนธรรม ได้แก่ การสักการะศาลเจ้าและเรียนรู้ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าจีน การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมจีนดั้งเดิม การเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงงิ้วจีน รวมถึงการเรียนรู้และทดลองปฏิบัติด้านวัฒนธรรมอาหารจีนและศิลปะพื้นบ้าน เช่น การเขียนพู่กันจีนหรือการประดิษฐ์งานศิลปะแบบจีน

เส้นทางดังกล่าวสามารถสะท้อนคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในหลายมิติ ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์จากการตั้งถิ่นฐานของชาวจีน คุณค่าทางสังคมจากบทบาทของศาลเจ้าในชุมชน คุณค่าทางจิตวิญญาณจากความเชื่อและพิธีกรรม และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์จากศิลปะการแสดงและสถาปัตยกรรมจีน

2. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมชาวไทยอีสาน

เส้นทางท่องเที่ยวนี้มุ่งเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยอีสาน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมหลักของพื้นที่ โดยมีความโดดเด่นด้านศิลปหัตถกรรม ประเพณี และวิถีชีวิตท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในเส้นทางนี้ได้แก่ วัดทุ่งศรีเมือง วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดสุปฏิหาราม และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว เช่น การเรียนรู้กระบวนการผลิตเทียนพรรษาในรูปแบบต่าง ๆ การเข้าร่วมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา การทดลองประกอบอาหารพื้นบ้านอีสาน การรับชมการแสดงพื้นบ้าน รวมถึงการเดินสำรวจชุมชนเพื่อศึกษาวิถีชีวิตและรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

เส้นทางท่องเที่ยวนี้สามารถสะท้อนคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์จากพัฒนาการของชุมชนและศาสนสถาน คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์จากงานศิลปะเทียนพรรษา คุณค่าทางวิทยาศาสตร์หรือภูมิปัญญาเฉพาะจากทักษะช่างฝีมือ คุณค่าทางสังคมจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในเทศกาล และคุณค่าทางจิตวิญญาณจากความเชื่อทางพุทธศาสนา

3. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้พุทธวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า

เส้นทางท่องเที่ยวนี้มุ่งเน้นการนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนาในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ซึ่งประกอบด้วยชาวไทยเชื้อสายจีน เวียดนาม ชีกซ์ และไทยอีสาน โดยแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ อาสนวิหารแม่พระนิรมล ศาสนสถานของชาวชีกซ์ ศาลเจ้าจีน รวมถึงชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามและชุมชนท้องถิ่นริมแม่น้ำมูล

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Learning) ผ่านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว เช่น การเรียนรู้หลักคำสอนและแนวปฏิบัติของศาสนาต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนา การเรียนรู้และทดลองทำอาหารจากหลากหลายวัฒนธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน รวมถึงการศึกษาแบบสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน

เส้นทางท่องเที่ยวนี้สามารถสะท้อนคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในมิติของคุณค่าทางประวัติศาสตร์จากการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ คุณค่าทางสังคมจากความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คุณค่าทางจิตวิญญาณจากความหลากหลายของความเชื่อทางศาสนา คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์จากความหลากหลายของรูปแบบศิลปะและสถาปัตยกรรม และคุณค่าทางวิทยาศาสตร์จากองค์ความรู้ด้านอาหารและภูมิปัญญาที่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1) ทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตเมืองเก่าอุบลราชธานีมี 7 ประเภท ได้แก่ 1.1) สถาปัตยกรรม 1.2) สิ่งประดิษฐ์ทางโบราณคดี 1.3) ศิลปะการแสดง 1.4) หัตถกรรมแบบดั้งเดิม 1.5) การละเล่นกีฬาพื้นบ้าน 1.6) งานหัตถกรรม และ 1.7) ศาสนา 2) ด้านคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพุทธวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางวิทยาศาสตร์ คุณค่าทางจิตวิญญาณ และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ และ 3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนพุทธวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ประกอบด้วย 1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน 2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมชาวไทยอีสาน และ 3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้พุทธวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตเมืองเก่าอุบลราชธานีมี 7 ประเภท ได้แก่ 1) สถาปัตยกรรม 2) สิ่งประดิษฐ์ทางโบราณคดี 3) ศิลปะการแสดง 4) หัตถกรรมแบบดั้งเดิม 5) การละเล่นกีฬาพื้นบ้าน 6) งานหัตถกรรม และ 7) ศาสนา ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา สว่างคง (Swangkong, 2020) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ตลาดโง้งโค้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่า ทุนวัฒนธรรมที่สำคัญของพื้นที่ที่ใช้ในการเพิ่มมูลค่าแก่ชุมชน ประกอบด้วย ด้านสถาปัตยกรรมไทย ด้านวัฒนธรรมพื้นถิ่น และด้านวิถีชีวิต

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางวิทยาศาสตร์ คุณค่าทางจิตวิญญาณ และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริณ ฉกามานนท์ และคนอื่น ๆ (Chakamanont et al., 2020) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการสืบสานคุณค่าและอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม น้ำพริกแห่งอุษาคเนย์ ผลการพบว่า คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่วิจัย ประกอบด้วย คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ด้านสุนทรียศาสตร์ ด้านภูมิปัญญา และด้านวิถีชีวิตสะท้อนอัตลักษณ์วิถีแห่งอุษาคเนย์ ซึ่งเป็นคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่นำไปใช้ในการสืบสานคุณค่าและอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่น

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวัชร ศรีจงแสง และคนอื่น ๆ (Sregongsang et al., 2018) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยววิถีอีสานใต้ ผลการศึกษา พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวควรได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เอกลักษณ์ของทุนวัฒนธรรมและคุณค่าของทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยได้นำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวตัวอย่าง ได้แก่ เส้นทางการท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าพื้นถิ่น และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำมูล ภูมิปัญญาหัตถกรรมอีสานใต้ เป็นต้น และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกศรา สุขเพชร และวราวัชต์ มัธยมบุรุษ (Sukphet & Mattayomburut, 2011) เรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และผลการวิจัยของ สมพร คล้ายวิเชียร และคนอื่น ๆ (Klaywichian et al., 2007) เรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ โดยผลการวิจัย พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้สามารถออกแบบและพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญซึ่งปรากฏศาสนสถานที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันระหว่างศาสนสถานในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยกับศาสนสถานในราชอาณาจักรกัมพูชา ดังนั้น จากความสอดคล้องของผลการวิจัยของคณะผู้วิจัยจึงสามารถนำเสนอได้ว่า การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่าอุบลราชธานี ควรคำนึงถึงเอกลักษณ์ของทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ รวมถึงคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของทุนทางวัฒนธรรมที่จะต้องถ่ายทอดไปยังนักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมผ่านเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นดังกล่าวเข้าด้วยกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการจัดการ

จากผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ย่านเมืองเก่าในอุบลราชธานีมีทุนพหุวัฒนธรรมจำนวนมากและสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมทั้ง 5 ด้าน ตามกรอบ Cultural Significance ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายควรพัฒนาแผนแม่บทการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อาศัยคุณค่าทางวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง (value-based management) เพื่อกำหนดทิศทางการอนุรักษ์ พื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างสมดุล ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ

ชุมชน และองค์กรด้านวัฒนธรรม เพื่อกำหนดมาตรฐานการตีความ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบการจัดการพื้นที่ให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ UNESCO

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 3 เส้นทาง มีศักยภาพต่อการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงลึก โดยเฉพาะกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น ประวัติศาสตร์ ช่างฝีมือ พิธีกรรม และสุนทรียศาสตร์ ดังนั้น ควรพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่สอดคล้องกับคุณค่าที่ค้นพบ เช่น เวิร์กช็อปช่างเขียน การเรียนรู้พิธีกรรมจีน การท่องเที่ยวนิเวศวัฒนธรรมริมแม่น้ำมูล และกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม นอกจากนี้ควรพัฒนาเครื่องมือสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบดิจิทัล ป้ายสื่อความหมาย และเส้นทางเดินเท้าที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีคุณภาพและสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและการต่อยอดงานวิจัย

จากการอภิปรายผลพบว่า การวิเคราะห์ทุนพหุวัฒนธรรมและคุณค่าอัตลักษณ์เปิดโอกาสให้มีการศึกษาต่อยอดอีกหลายด้าน นักวิชาการสามารถขยายงานวิจัยไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของเส้นทางท่องเที่ยว การศึกษาประสบการณ์นักท่องเที่ยวเชิงลึก (Tourist Experience Study) การวิจัยร่วมกับชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) รวมถึงการพัฒนาโมเดลการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับเมืองประวัติศาสตร์อื่นในประเทศไทย นอกจากนี้ควรศึกษาศักยภาพของเทคโนโลยี เช่น AR/VR หรือแผนที่ดิจิทัลเพื่อเสริมประสบการณ์การตีความคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาประสบการณ์และการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อเส้นทางพหุวัฒนธรรม

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการสังเคราะห์เส้นทางจากมุมมองทรัพยากรและคุณค่าเป็นหลัก จึงยังไม่ครอบคลุมมิติ “ผู้ใช้ประสบการณ์” ในเชิงลึก การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการรับรู้ ความพึงพอใจ และความหมายที่นักท่องเที่ยวตีความจากเส้นทางทั้ง 3 รูปแบบ เพื่อประเมินว่า การออกแบบเชิงคุณค่า (Value-based Design) สามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรมได้ตรงตามที่ตั้งใจหรือไม่ และนำไปสู่การปรับปรุงประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การประเมินผลกระทบของการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวต่อชุมชนพหุวัฒนธรรม

แม้งานวิจัยได้เสนอแนวทางพัฒนาเส้นทาง แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาครั้งต่อไปควรประเมินทั้งผลเชิงบวก เช่น รายได้ การอนุรักษ์วัฒนธรรม และผลเชิงลบ เช่น การทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า หรือความแออัดของพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาเส้นทางสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและไม่กระทบต่ออัตลักษณ์ของชุมชน

3. การพัฒนาและทดสอบรูปแบบการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

งานวิจัยนี้นำเสนอเส้นทางในเชิงแนวคิดและการออกแบบ แต่ยังไม่ครอบคลุมการทดลองใช้จริง (Implementation) ดังนั้น ควรมีการวิจัยต่อยอดในลักษณะการทดลองหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อทดสอบความเป็นไปได้ของเส้นทาง การบริหารจัดการ การไหลของนักท่องเที่ยว และประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ออกแบบไว้

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าบนฐานพหุวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ทุนพหุวัฒนธรรม” และ “คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม” เพื่อนำไปสู่การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวจากกระบวนการดังกล่าว ทำให้เกิดรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 ระดับ ได้แก่ 1) เส้นทางการเรียนรู้

วัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic-based Route) 2) เส้นทางการเรียนรู้วัฒนธรรมหลักของพื้นที่ (Local Cultural Route) และ 3) เส้นทางการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม (Multicultural Learning Route) ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าที่มุ่งสร้างความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านประสบการณ์ตรงของนักท่องเที่ยว และสามารถประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองประวัติศาสตร์หรือพื้นที่พหุวัฒนธรรมอื่นของประเทศไทยได้

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

สุวภัทร ศิริธรรมะสกุล: วางแนวความคิดของการวิจัย ออกแบบระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องของการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย

สมศรี ชัยวณิชยา: เขียน ทบทวนและแก้ไขบทความวิจัยก่อนการตีพิมพ์

ประภาพร ศศิประพา: เขียน ทบทวนและแก้ไขบทความวิจัยก่อนการตีพิมพ์

สร้อยสุดา สุวรรณะ: เขียน ทบทวนและแก้ไขบทความวิจัยก่อนการตีพิมพ์

สรินทิพย์ ทวีเดช: เขียน ทบทวนและแก้ไขบทความวิจัยก่อนการตีพิมพ์

เชมจิรา หนองเปิด: เขียนฉบับร่างต้นฉบับ ทบทวนและแก้ไขบทความวิจัยก่อนการตีพิมพ์

เอกสารอ้างอิง

- Australia International Council on Mounuments and Site (Australia ICOMOS). (1999). *The burra charter*. The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance. <https://australia.icomos.org/wp-content/uploads/The-Burra-Charter-2013-Adopted-31.10.2013.pdf>
- Banks, J. A. (2016). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching* (6th ed.). Routledge.
- Boonmee, L. (2020). *Cultural significance and change of historic urban landscape: A case study of Phrom Rat Road District, Ubon Ratchathani Province* [Doctoral Thesis, Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (CHULA ETD). <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/3880/>
- Chakamanont, S., Tubporn, H., & Ruengrong, A. (2022). Guidelines for the transmission of cultural values and collective identity: Chili pastes of Southeast Asia. *Journal of Cultural Approach*, 23(43), 34–45. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/cultural_approach/article/view/241993
- Chaiwanichaya, S. (2018). Development of provincial markets in the Ubon Ratchathani municipality area. *Journal of Humanities and Social Sciences (HUSOKKU)*, 3 5(2), 142–169. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/145518>
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration. (2018). *Guide to the process of developing and upgrading creative tourism activities*. Book Plus Publishing Co., Ltd.
- Esan Information. (2021). *Wat Luang, the temple of the city lord of Ubon Ratchathani, in the memory of Grandfather Bamphen Na Ubon*. <https://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/esaninfo/?p=5820>
- Esan Information. (2023). *Ubon Ratchathani candle festival contest*. <https://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/esaninfo/?p=6285>
- Esan Information. (2016). *Ubon Ratchathani National Museum*. <https://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/esaninfo/?p=686>

- Institute for Legal Research. (2009). *Research and drafting of laws on cultural heritage protection project*. Office of the National Culture Commission, Ministry of Culture.
- Klaywichian, S., Buranapansak, K., & Nakinchart, K. (2007). *Development of elephant villages as a tourist attraction in South Isan*. Thailand Research Fund.
- Narinnukun School. (2024). *Candle procession for Buddhist Lent 2024, Narinukul School, "Dance to honor the 72th anniversary, continue the faith in the legend of Ubon Ratchathani"*. http://narinukun.ac.th/gallery-detail_51956
- Nilsakul, D., & Thungsakul, N. (2017). Sense of Place in Ubon Ratchathani old commercial district. *Built Environment Inquiry Journal (BEI): Faculty of Architecture, Khon Kaen University*, 16(1), 67–83. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/arch-kku/article/view/93519>
- Parekh, B. (2006). *Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory*. Palgrave Macmillan.
- Richards, G., & Marques, L. (2012). Exploring creative tourism: Editors introduction. *Journal of Tourism Consumption and Practice*, 4(2), 1–11. https://www.researchgate.net/publication/241886393_Exploring_creative_tourism_Introduction#fullTextFileContent
- Swangkong, K. (2020). The management of cultural capital to increase competitiveness: Khongkong Market, Phranakhon Si Ayutthaya Province. *Journal of Ayutthaya Studies*, 12(2), 80–95. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jas/article/view/245282/166074>
- Sregongsang, S., Nongped, K., Boonfaeng, W., & Chobkuay, S. (2018). *Tourism identities for the ways of lower northeastern part of Thailand*. The Research in Supported by Thailand Science Research and Innovation.
- Sukphet, K., & Mattayomburut, W. (2011). Development of participatory learning tourism routes for elderly tourists: A case study of Mae Moh Electricity Generating Authority of Thailand and surrounding communities in Lampang Province. In *Khon Kaen University (KKU) Annual Conference 2011 "Developing the Future of Thai Rural Areas: A Solid Foundation for Sustainable National Development"* (pp. 189–193). Khon Kaen University.
- The Government Public Relations Department Ubon Ratchathani. (2024). *Ubon Ratchathani Province held a press conference for the annual celebration of the Buddha Kong Shrine in 2024*. <https://ubonratchathani.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/256245>
- Ubon Ratchathani Municipality. (2023). *Opening ceremony of the annual Loi Krathong Festival, Loi Krathong Festival, and Loi Krathong Festival 2023, Ubon Ratchathani Municipality*. <https://www.cityub.go.th/2022/>
- Wisuttilak, S. (2015). *Knowledge on creative tourism: A guide and guidelines*. Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University.